

**Vyhodnocení
stavu realizace Koncepce ochrany obyvatelstva
do roku 2006 s výhledem do roku 2015**

Obsah:

1.	Úvod	3
2.	Analýza současného stavu Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015 (vyhodnocení bodu 3. a bodu 4. koncepce)	4
2.1.	Úkoly občanů, podnikové sféry a veřejné správy	4
2.2.	Zdokonalování připravenosti složek integrovaného záchranného systému	6
2.3.	Zvýšení úrovně připravenosti pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže	8
2.4.	Základní organizační a technická opatření ochrany obyvatelstva	10
2.5.	Řešení materiálu civilní ochrany	12
2.6.	Zásady financování ochrany obyvatelstva	13
2.7.	Mezinárodní spolupráce	13
3.	Východiska a strategické závěry pro Koncepci do roku 2013 s výhledem do roku 2020	14
3.1.	Bezpečnostní hrozby	15
3.2.	Připravenost obyvatelstva	16
3.3.	Předpokládaný vývoj v profilových oblastech významných pro ochranu obyvatelstva	16
3.3.1.	Životní prostředí	16
3.3.2.	Zdraví obyvatelstva	18
3.3.3.	Demografický vývoj	18
3.3.3.1.	Rizikové faktory demografického vývoje	19
3.3.3.2.	Klíčové oblasti kritické infrastruktury negativně zatížené demografickým vývojem	19
3.3.4.	Energetická a surovinová bezpečnost	20
3.3.5.	Terorismus	20
3.3.6.	Organizovaný zločin	20
4.	Závěr	21

1. Úvod

Přijetím zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o IZS“) vznikla Ministerstvu vnitra, mimo jiné, také působnost zpracovávat koncepci ochrany obyvatelstva. Jako první byla *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015* (dále jen „Koncepce“), schválená usnesením vlády České republiky ze dne 22. dubna 2002 č. 417, ve které byly stanoveny další směry rozvoje pro občany zvláště citlivých opatření. V rámci procesu realizace tzv. krizové legislativy, jejíž součástí je i zákon o IZS, se civilní ochrana začala měnit na reálně a efektivně fungující systém ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech jako jsou živelní pohromy, průmyslové havárie nebo teroristické útoky, použitelný i při řešení krizových situací nevojenského i vojenského charakteru. Koncepce se stala dalším opatřením pro transformaci civilní ochrany zahájenou v roce 2000.

V Koncepci byl uveden dosavadní stav v oblasti ochrany obyvatelstva v České republice (dále jen „ČR“) a navrženo řešení stávajících problémů, a to i v návaznosti na závazky, které pro ČR aktuálně vyplývaly z mezinárodních úmluv a přijatých dokumentů.

V Koncepci byla ochrana obyvatelstva charakterizována jako *soubor činností a postupů věcně příslušných orgánů, dalších subjektů i jednotlivých občanů, směřujících k minimalizaci dopadů mimořádných událostí na životy a zdraví obyvatelstva, majetek a životní prostředí*. Vycházela ze základních principů, uplatňovaných ve vyspělých zemích světa, na kterých je ochrana obyvatelstva organizována. Především to byla odpovědnost státu za ochranu obyvatelstva.

V Koncepci byla zvýrazněna role *integrovaného záchranného systému* (dále jen „IZS“) a potřeba vybavení jeho složek technikou a materiálem ke zvládnutí následků jakýchkoliv mimořádných událostí včetně možných teroristických útoků s použitím zbraní hromadného ničení. Důraz byl položen i na prohloubení veřejné informovanosti.

Koncepce se také zabývala řešením vazeb a úkolů jednotlivých stupňů veřejné správy, podnikové sféry a občana, materiálním vybavením základních složek IZS, dobudováním systému operačních a informačních středisek IZS, informačním a komunikačním systémem krizového řízení, zvýšením úrovně připravenosti pracovníků veřejné správy, zejména obcí, právnických osob a podnikajících fyzických osob, občanů a školní mládeže, stanovením základních organizačních a technických opatření ochrany obyvatelstva a též stanovením postupu nakládání s materiálem civilní ochrany.

V závěru roku 2004 byla Ministerstvem vnitra zpracována informace o stavu plnění Koncepce s návrhem na její dílčí úpravu. Vláda ČR svým usnesením ze dne 5. ledna 2005 č. 21 vzala výše uvedenou informaci na vědomí a schválila navržené úpravy, které byly do Koncepce zapracovány.

Za období realizace Koncepce se potvrdila správnost opatření k ochraně obyvatelstva před mimořádnými událostmi¹. Analýza plnění Koncepce potvrzuje správnost nastavení hlavních směrů v oblasti ochrany obyvatelstva, zároveň však naznačuje nutné dílčí změny a upřesnění v jednotlivých oblastech a nutnost širšího pojetí opatření v ochraně obyvatelstva.

---

¹ Zpráva o stavu zajištění bezpečnosti České republiky v oblasti ochrany před mimořádnými událostmi, schválená usnesením vlády ČR ze dne 15. března 2006 č. 263

2. Analýza současného stavu Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015 (vyhodnocení bodu 3. a bodu 4. koncepce)

2.1. Úkoly občanů, podnikové sféry a veřejné správy

Občan

Občanům je trvale poskytována možnost získávat informace od orgánů veřejné správy prostřednictvím jejich webových stránek, hromadných informačních prostředků, tiskovin apod. K dispozici občanům je internetová stránka Ministerstva vnitra, která je využívána zejména v situacích, kdy se občané cítí ohroženi, např. při povodních a teroristických útocích v různých částech světa. Informace o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních, způsobu jejich provedení a doporučeném chování při hrozbě nebo vzniku mimořádné události, mají možnost občané získávat i na akcích preventivně výchovného charakteru pořádaných zejména Hasičským záchranným sborem ČR (dále jen „HZS ČR“) ve spolupráci se složkami IZS, orgány veřejné správy a dalšími organizacemi.

Cílem opatření orgánů státu a orgánů územních samosprávních celků při přípravě na mimořádné události a jejich řešení je ochrana života, zdraví a majetku občanů pobývajících na území ČR. Občanovi poskytují bezprostřední pomoc zejména složky IZS, orgány obcí a zaměstnavatelé.

Většina občanů není dosud dostatečně informována a připravena správně reagovat na mimořádné události a poskytnout pomoc sobě a svým blízkým. Občané neznají dostatečně svá práva a povinnosti při vzniku mimořádných událostí a krizových situací. Dostávají se tak do role pasivního objektu, zcela závislého na činnosti profesionálních sborů a služeb, tj. složek IZS a humanitárních organizací. Tento problém může být ještě umocněn existencí jazykové bariéry v důsledku zvyšující se migrace osob do zemí Evropské unie (dále jen „EU“), ČR nevyjímaje. V oblasti informovanosti a připravenosti občanů na mimořádné události se jeví jako nezbytné zohlednit nepříznivý demografický vývoj populace v ČR (nárůst počtu obyvatel v důchodovém věku odkázaných ve větší míře na cizí pomoc). To vše přispívá k nízkému pocitu bezpečí občanů.

Obec

Obec při plnění svých úkolů ochrany veřejného zájmu tvoří základní prvek veřejné správy při zabezpečování opatření ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech a krizových situacích. Měla by sehrávat rozhodující úlohu při informování o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při řešení následků mimořádných událostí a při organizování pomoci postiženému obyvatelstvu. Zejména menší obce však tuto funkci dostatečně neplní. Příčinou je většinou nedostatečné personální a finanční zabezpečení. Vhodným prostředkem pro zlepšení preventivně výchovné činnosti je využití stávajících informačních a poradenských center při obecních úřadech.

Přesto se postupně obcím daří prosazovat odpovědnost za ochranu obyvatelstva, zejména u obcí s rozšířenou působností. Obecní úřady zabezpečují především úkoly stanovené havarijním plánem, povodňovými plány, plány rozvoje vodovodů a kanalizací atd., a jako orgán krizového řízení i krizovým plánem.

Dále se podílejí na provádění záchranných a likvidačních prací a nouzovém přežití obyvatelstva obce, zajišťování vyrozumění, varování a podávání tísňových informací, evakuaci a ukrytí. Některé obce také spravují věcné prostředky včetně prostředků individuální ochrany, které získaly podle požadavků do majetku obcí od státu bezúplatným převodem. Na podporu plnění těchto úkolů mohou být obcím poskytovány příspěvky ze

státního rozpočtu² a státní dotace³.

Zvláštní pozornost je věnována zdravotnickým a sociálním zařízením, školám, předškolním zařízením a školským zařízením umístěným v obci. Obecní úřady také zabezpečují v součinnosti s Ministerstvem zahraničních věcí seznamování na území obce dislokovaných zastupitelských úřadů cizích států a mezinárodních organizací akreditovaných na území ČR s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva.

Dosud se nepodařilo u obcí využít dostatečně možnosti vytváření zařízení civilní ochrany (dále jen „zařízení CO“) k plnění úkolů ochrany obyvatelstva. Příčina může být např. v nedostatečné informovanosti starostů obcí, nejasnému úlohy těchto zařízení nebo v problematice materiálního a finančního zabezpečení.

K plnění úkolů obcí v oblasti ochrany obyvatelstva se počítá především s využitím jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí, s jejich zapojením do zařízení CO, která jsou jedním z nástrojů pro plnění zákonem stanovených úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva. Zřizovat tato zařízení, zejména na bázi vybraných jednotek požární ochrany, členů občanských sdružení působících na úseku požární ochrany nezařazených do jednotek požární ochrany a členů dalších občanských sdružení na základě dobrovolného závazku plnit úkoly v zařízeních CO, se ukazuje jako účelné.

Přípravu určených pracovníků obce k řešení úkolů ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech organizuje obecní úřad a hasičský záchranný sbor kraje (dále jen „HZS kraje“). Realizaci těchto opatření zabezpečují v první řadě základní složky IZS. Při vzniku mimořádné události, jejíž rozsah je nad rámec možností obce, jsou opatření k ochraně obyvatelstva zabezpečována z úrovně obce s rozšířenou působností nebo z úrovně kraje a HZS kraje.

Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby

Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby (zaměstnavatelé) při zabezpečování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci plní i opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí⁴, bezprostředně zajišťují úkoly ochrany obyvatelstva ve vztahu ke svým zaměstnancům. Sehrávají v součinnosti s obcí a HZS kraje rozhodující úlohu při informování o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při řešení následků mimořádných událostí a při organizování pomoci postiženým zaměstnancům.

U určených právníckých osob a podnikajících fyzických osob byla opatření ochrany obyvatelstva zapracována do plánů krizové připravenosti. Zařazením do havarijních plánů, plní úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva v rozsahu jim stanoveném těmito plány. Vůči svým zaměstnancům zabezpečují informování o hrozících mimořádných událostech a plánovaných opatřeních, varování, evakuaci, popř. ukrytí, organizování záchranných prací a organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci. Směrem k územním orgánům a státním orgánům zabezpečují vyrozumívání při vzniku mimořádné události.

K plnění úkolů ochrany zaměstnanců jsou především využívány jednotky HZS podniků nebo jednotky sborů dobrovolných hasičů podniků. Pro plnění zákonem stanovených úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva jsou u právníckých a podnikajících fyzických osob postupně zřizována zařízení CO. Jejich celkový počet na konci roku 2006 dosáhl 151. Uvedené

² § 62 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

³ § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů

⁴ ustanovení § 102 odst. 6 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

jednotky a zařízení CO se budou podílet především na zabezpečení evakuace (doprovod a péče o evakuované), zabezpečení nouzového přežití, organizování humanitární pomoci, zjišťování a označování nebezpečných oblastí a provádění dekontaminace.

Z dosavadních poznatků vyplývá, že právnické osoby a podnikající fyzické osoby dostatečně nevyužívají možnosti uplatnit výdaje na činnost zařízení CO jako součást výdajů (nákladů) vynaložených na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů⁵. Proběhla řada jednání mezi HZS krajů, právnickými osobami a podnikajícími fyzickými osobami a občanskými sdruženími na regionální úrovni. Pravidelně byla prováděna zaměstnání s pracovníky ochrany obyvatelstva HZS krajů a to zejména k ujasnění základního organizačního složení zařízení CO a doporučených věcných prostředků.

Orgány kraje

Orgány kraje zajišťují, organizují a koordinují přípravu na realizaci opatření v oblasti ochrany obyvatelstva ve své územní působnosti.

Významnou úlohu na krajské úrovni sehrávají HZS krajů, které plní úkoly orgánů krajů a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v zajišťování přípravy na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochrany obyvatelstva.

Pro řešení následků jednotlivých mimořádných událostí a zmírnění dopadů krizových situací byla opatření ochrany obyvatelstva zapracována do havarijního plánu krajů a vnějších havarijních plánů a podle aktuálních potřeb jsou dále průběžně upřesňována.

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady

V oblasti ochrany obyvatelstva jsou působnosti a pravomoci státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob upraveny především zákonem o IZS, krizovým zákonem a dalšími právními předpisy, zejména zákoníkem práce.

Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen „MV-GR HZS ČR“) sehrává v oblasti ochrany obyvatelstva rozhodující úlohu při sjednocování postupu ministerstev a ostatních správních úřadů, krajských úřadů, obecních úřadů, právnických osob a podnikajících fyzických osob. Opatření ochrany obyvatelstva a další opatření související s ochranou života, zdraví, majetku a životního prostředí při krizových situacích byla ve spolupráci s ministerstvy a ostatními ústředními správními úřady zapracována do vydaných typových plánů. Při plánování opatření v oblasti ochrany veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti spolupracuje s Policií ČR a koordinaci s ministerstvy a ostatními úřady v této oblasti zabezpečuje ve spolupráci s odborem bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra.

2.2. Zdokonalování připravenosti složek integrovaného záchranného systému

Složky IZS jsou postupně vybavovány technikou a materiálem tak, aby byly schopny pružně zvládat následky jakýchkoliv mimořádných událostí včetně možných teroristických útoků i s použitím chemických, biologických, radiologických a jaderných (dále jen „CBRN“) zbraní, látek nebo prostředků.

Získat materiální vybavení pro složky IZS pro plnění jejich základních úkolů v ochraně obyvatelstva je průřezovým meziresortním úkolem, který může Ministerstvo vnitra přímo

---

⁵ ustanovení § 24 odst. 2 písm. zk) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

řešit jen v rámci HZS ČR a Policie ČR s omezeními plynoucími ze státních rozpočtů na jednotlivá léta. Prostředky uvolňované státem pro jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí (dále jen „SDH obcí“) jsou jedinou významnější dotací státu pro tyto účely věnovanou mimo resort Ministerstva vnitra, přitom jsou a musí být využívány prioritně pro účely zajištění plošného pokrytí území státu jednotkami požární ochrany a nutnou obnovu techniky těchto jednotek. Prostředky na materiální vybavení složek IZS formou grantů jsou svým objemem nedostačující až nevýznamné. Vzhledem k finanční situaci HZS ČR neumožňující plně vybavit speciální záchranářskou technikou všechny stanice HZS ČR, bylo rozhodnuto vybudovat z vytypovaných stanic HZS krajů síť tzv. opěrných bodů vybavených vedle běžné požární techniky i technikou a materiály umožňujícími zásah na speciální druh mimořádné události. Současně s budováním opěrných bodů byla stanovena předurčenost jednotek požární ochrany pro záchranné práce. K vyšší vybavenosti opěrných bodů přispívají pohotovostní zásoby Správy státních hmotných rezerv (dále jen „SSHR“) ochraňované HZS krajů.

Na základě vyhodnocení účasti Policie ČR na několika významných cvičeních složek IZS bylo navrženo a následně přijato usnesení ze 30. schůze Výboru pro civilní nouzové plánování ze dne 13. prosince 2005 č. 238 ke Zprávě o dopracovaném návrhu na doporučenou soupravu ochranných prostředků pro zdravotnickou záchrannou službu a Policii ČR a způsobu postupného vybavování Policie ČR ochrannými prostředky, uvolnění finančních prostředků na alespoň minimální vybavení hlídek Policie ČR ochrannými prostředky. Součástí této zprávy bylo i vyčíslení finančních nákladů na jejich pořízení. K jejich uvolnění však do současné doby nedošlo. Pro Policii ČR byly vládou uvolněny finanční prostředky na nákup ochranných prostředků proti ptačí chřipce. Na základě takto pořízených ochranných prostředků by od roku 2008 měl být každý vůz Policie ČR (v barevném provedení) vybaven balíčkem obsahujícím ochranné brýle, roušky, rukavice a jednorázové ochranné obleky pro dvě osoby. Tyto ochranné prostředky mohou být v rozsahu omezeném jejich ochrannými vlastnostmi využity i při plnění opatření policie v souvislosti s ochranou obyvatelstva. Pokud se toto opatření podaří zdárně dokončit, bude to znamenat výrazné zvýšení využitelnosti Policie ČR pro plnění úkolů při ochraně obyvatelstva. Je dále vyvíjeno enormní úsilí, aby alespoň vybrané síly a prostředky základních složek IZS byly vybaveny v dostatečné míře zejména osobními dozimetry.

K ostatním složkám IZS patří také vyčleněné síly a prostředky Armády ČR, především vojenské záchranné útvary (dále jen „VZÚ“). Tyto útvary jsou svým charakterem výjimečné a ve struktuře Armády ČR zaujímají díky svému vybavení, výcviku a použití zvláštní postavení. Od doby přijetí Koncepce se transformovaly do podoby šesti záchranných praporů v podřízenosti 15. ženijní záchranné brigády dislokované v posádce Bechyně. Všechny kraje využily možnost zařadit síly a prostředky VZÚ do poplachových plánů IZS krajů, havarijních plánů krajů a vnějších havarijních plánů. Na základě vládou schváleného dokumentu *Transformace resortu Ministerstva obrany*⁶ však budou VZÚ zásadním způsobem reorganizovány na dvě samostatné záchranné rotory a dva ženijní prapory, 157. záchranný prapor HLUČÍN bude v plném rozsahu majetkově, finančně a personálně delimitován a předán HZS ČR.

Byla přijata *Koncepce chemické služby Hasičského záchranného sboru České republiky*, která kromě zabezpečení chemické služby u jednotek HZS ČR řeší úkoly ochrany obyvatelstva v oblasti zjišťování, předávání, vyhodnocování a využívání údajů o radiační, chemické a biologické situaci při řešení krizových situací spojených s teroristickými útoky, za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu a při mimořádných událostech v zahraničí.

---

⁶ usnesení vlády ČR ze dne 22. října 2007 č. 1194

V oblasti humanitární pomoci byly MV-GŘ HZS ČR uzavřeny dohody o spolupráci s Ekumenickou radou církví, Českou biskupskou konferencí, Českým červeným křížem a občanským sdružením ADRA. Jedním z výstupů je spolupráce na projektu vytváření psychosociálních intervenčních týmů k poskytování pomoci při zvládnutí stresu a posttraumatických jevů. Obdobné dohody jsou uzavírány HZS krajů. Na podporu jejich činnosti jsou vyhlašovány granty.

V oblasti krizového řízení je vytvářen informační systém, kde budou aktivovány také mechanismy k informačnímu zabezpečení oblastí ochrany obyvatelstva a majetkových hodnot.

V souladu s dokumentem *Zaměření rozvoje operačních a informačních středisek IZS na úrovni krajů* dochází k postupné integraci činnosti bývalých „okresních“ operačních středisek a jejich činnost je slučována do krajských nebo „sektorových“ operačních a informačních středisek HZS krajů (k 31. březnu 2007 byla utlumena činnost 34 „okresních“ operačních a informačních středisek). Ve všech krajích jsou vybudována operační a informační střediska HZS krajů, většina z nich byla vybudována nově. V souvislosti s jejich výstavbou byla vždy posuzována možnost integrace všech základních složek IZS do společného operačního střediska.

Příslušné orgány ČR se postupně zapojují do informačních systémů EU v oblasti výměny informací o vážných nehodách a hrozbách teroristických útoků. Operační a informační středisko MV-GŘ HZS ČR (dále jen "OPIS MV-GŘ HZS ČR") je kontaktním místem pro Monitorovací a informační centrum EU. V rámci Akčního programu EU pro oblast civilní ochrany jsou příslušné orgány postupně zapojovány do dalších nově vytvářených programů:

Přes krátkou dobu plnohodnotného členství v EU se ČR v roce 2004 zapojila do projektu „Mapování rizik“ (Risk Mapping), který probíhá v rámci 6. rámcového výzkumného programu Společného výzkumného střediska EU. Dále se podílí na zpracování podkladů do projektu „Stanovení a řízení rizika v městských oblastech“ (Assessment and Management of Risks in Urban Areas). Závěry z realizace uvedených projektů jsou využity při přípravě managementu a velitelů složek IZS. ČR se účastní některých mezinárodních cvičení v rámci tzv. „Mechanismu zesílené spolupráce Společenství při asistenčních zásazích v oblasti civilní ochrany“.

Byly stanoveny požadavky na odbornou způsobilost v oblasti ochrany obyvatelstva pro příslušníky HZS ČR, zaměstnance zařazené na vybraných funkcích v jednotkách HZS podniků a zvláštní odbornou způsobilost pro úředníky ve správních úřadech. Kurzy k získání odborné způsobilosti pro příslušníky HZS ČR jsou realizovány vzdělávacími zařízeními MV-GŘ HZS ČR.

Při vzniku požadavků na odbornou způsobilost příslušníků vyčleněných pro zapojení do mezinárodních aktivit byly stanoveny dva základní cíle: provést výběr osob a zabezpečit jejich jazykovou průpravu a zapojit se do vzdělávacích programů.

Odborná příprava personálu zařízení CO ve vzdělávacích zařízeních v působnosti Ministerstva vnitra a vzdělávacích zařízeních HZS krajů se realizuje na základě schválených učebních osnov, ke kterým budou vydány učební texty.

2.3. Zvýšení úrovně připravenosti pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže

Za řízení a koordinaci vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva odpovídá

Ministerstvo vnitra, které stanovilo požadavky k získání odborné způsobilosti.

Usnesením Bezpečnostní rady státu (dále jen „BRS“) ze dne 16. listopadu 2004 č. 14 byla schválena Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení (nahradila obdobnou koncepci z roku 2001), která pokrývá problematiku vzdělávání v oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, obrany státu, ochrany ekonomiky, hospodářských a dalších opatření pro krizové stavy, vnitřní bezpečnosti a pořádku, požární ochrany a IZS. V souladu s harmonogramem prací, který je součástí této koncepce, byly zpracovány učební materiály k jednotlivým vzdělávacím modulům, včetně modulu ochrana obyvatelstva. Systém přípravy osob zahrnuje získání kvalifikace cestou vyššího odborného nebo vysokoškolského vzdělání a další profesní vzdělávání. V prvním případě se jedná o vzdělávání v rámci programů akreditovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“). Další profesní vzdělávání je určeno pro cílové skupiny osob se zaměřením na prohloubení kvalifikace potřebné k výkonu funkce nebo činnosti v oblasti krizového řízení nebo doplnění potřebných znalostí pro konkrétní funkce nebo činnosti.

Usnesením BRS ze dne 3. července 2007 č. 32 byl schválen *Návrh společného minima pro potřeby vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti*. Tento dokument stanovuje jednotný vědomostní základ pro vysokoškolské vzdělávání odborníků působících v oblasti bezpečnosti, na základě kterého mají vysoké školy možnost akreditovat vlastní studijní programy. Cílem tohoto kroku je snaha dosáhnout určitého sjednocení přípravy vysokoškolsky vzdělaných odborníků v uvedené oblasti.

Jednou z cílových skupin, stanovených koncepcí vzdělávání, jsou volení funkcionáři, zejména starostové obcí, jejichž příprava v oblasti krizového řízení a ochrany obyvatelstva probíhala zpravidla jedenkrát za volební období.

Institutem pro místní správu Praha a dalšími akreditovanými vzdělávacími zařízeními byly organizovány kurzy k získání nebo obnovení zvláštní odborné způsobilosti pro úředníky orgánů veřejné správy.

MV-GRĚ HZS ČR v roce 2004 aktualizovalo *Zaměření a formy preventivně výchovné činnosti na úsecích požární ochrany a ochrany obyvatelstva*. Na základě tohoto dokumentu je realizována příprava obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí.

Na základě pokynu vydaného MŠMT se na základních a středních školách vyučuje tematika ochrany člověka za mimořádných událostí v rozsahu šesti vyučovacích hodin ročně. Uvedená tematika je nyní obsažena ve školních vzdělávacích programech základních škol, které byly vytvořeny na základě rámcových vzdělávacích programů základního vzdělávání. Do všech základních a středních škol byla distribuována metodická příručka pro učitele *Ochrana člověka za mimořádných událostí* a další publikace a výukové filmy zaměřené na chování při povodních, při úniku nebezpečných látek a na poskytování první pomoci. K výuce byly vydány učebnice pro žáky a metodické příručky pro učitele, které prošly schvalovacím řízením na MŠMT. Na přípravě učitelů k výuce uvedené tematiky se aktivně podílejí lektori HZS ČR ve spolupráci s odbory školství krajských úřadů, Národním institutem pro další vzdělávání a obdobnými vzdělávacími zařízeními. V letech 2003 – 2006 bylo takto připraveno v 370 kurzech více než 8 000 učitelů. Ve stejném období se ve školách uskutečnilo dalších cca 10 000 vzdělávacích a informačních akcí.

V přípravě ostatního obyvatelstva sehrávaly rozhodující roli především základní a ostatní složky IZS, nejvíce k tom byly využívány internetové stránky, dny otevřených dveří, ukázky činnosti na veřejnosti, prezentace a články ve sdělovacích prostředcích, vydávání letáků, brožur, publikací a dalších propagačních materiálů. V rámci preventivně informačního

projektu „Bezpečné cestování“ byly využity plochy v prostředcích hromadné dopravy.

2.4. Základní organizační a technická opatření ochrany obyvatelstva

MV-GŘ HZS ČR zabezpečovalo a koordinovalo organizační a technická opatření v oblasti ochrany obyvatelstva, především varování a informování obyvatelstva, vyzoomění orgánů krizového řízení a složek IZS.

Současný systém varování, který je zajišťován a provozován MV-GŘ HZS ČR, je udržován v trvalé pohotovosti a zabezpečuje varování obyvatelstva při reálně hrozící nebo již nastalé mimořádné události během několika minut. Systém je tvořen infrastrukturou vysílačů, vyzoomovacími centry a koncovými prvky varování, které je možno dálkově aktivovat ze tří úrovní. Pomocí sítě 154 vysílačů ovládajících 5 757 koncových prvků varování je zajištěno pokrytí 90 % území ČR varovným signálem. Nejpočetnějším typem koncového prvku varování i nadále zůstávají elektrické rotační sirény (celkem 4 878 ks), které mají z hlediska současných požadavků jen nízké užité vlastnosti a jsou proto postupně nahrazovány sirénami elektronickými. V posledních letech jsou v řadě obcí a měst nahrazovány zastaralé a mnohdy nefunkční obecní rozhlas moderními elektronickými systémy varování a vyzoomění.

V oblasti varování obyvatelstva se osvědčilo zavedení jediného varovného signálu „všeobecná výstraha“ s následnou tísňovou informací o hrozící nebo vzniklé mimořádné události, což bylo potvrzeno i při povodních. Do povědomí veřejnosti se dostalo pravidelné provádění akustické zkoušky sirén každou první středu v měsíci ve 12,00 hodin.

Jednotky SDH obcí jsou postupně, v návaznosti na finanční možnosti HZS krajů, vybavovány prostředky umožňujícími jim vyhlásit požární poplach dálkově přímo z operačního střediska HZS kraje. Současně je zabezpečeno selektivní ovládání sirén v obci pro vyhlášení požárního poplachu jednotce SDH obce z operačního střediska HZS kraje.

Byl dokončen projekt zavedení jednotného evropského tísňového volání „112“. Od května 2005 je v provozu všech 14 telefonních center tísňového volání 112 na operačních a informačních střediscích HZS krajů a HZS hl. města Prahy. Vyhodnocení zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání „112“ bylo v roce 2006 projednáno vládou ČR⁷.

Pro zabezpečování úkrytí obyvatelstva, v souladu s Konceptí, stát již neposkytuje dotace na výstavbu a rekonstrukce ochranných systémů podzemních dopravních staveb a stálých úkrytů, ani netrvá na zachování jejich účelu v mírové době. Pokračoval proces vyřazování stálých úkrytů z evidence, vedené podle zákona o IZS hasičskými záchrannými sbory krajů. Na základě žádostí majitelů stálých úkrytů nebo podnětu příslušného HZS kraje bylo v letech 2002 – 2006 vyřazeno z evidence téměř 1 500 stálých úkrytů. K 31.12.2006 zůstalo v evidenci celkem 3 709 stálých úkrytů s kapacitou 721 924 ukryvaných osob.

Na druhé straně vznikla potřeba analyzovat možnosti pro stanovení základních požadavků ochrany obyvatelstva na projektování staveb, v nichž dochází ke shromažďování velkého počtu osob (např. nákupní centra, kulturní a sportovní zařízení a jiné multifunkční objekty). K řešení tohoto úkolu byla ustanovena pracovní skupina HZS ČR, ukazuje se však, že by bylo vhodnější zadat tuto problematiku některé z vysokých škol, např. VŠB – TU Ostrava, která má dostatečnou kapacitu pro zpracování tohoto tématu (včetně vazby na eurokódy, sledování postupových kroků a stanovisek EU).

K ochraně osob před radioaktivní kontaminací a účinky nebezpečných látek se

---

⁷ usnesení vlády ČR ze dne 29. března 2006 č. 314

předpokládá využívat zejména ochranných vlastností staveb (improvizované ukrytí) a k ochraně dýchacích cest, očí a povrchu těla používat improvizované prostředky ochrany.

K zabezpečení nouzového přežití obyvatelstva při mimořádných událostech byla využívána zejména vytypovaná vhodná stacionární zařízení s možností ubytování a stravování. Opatření jsou řešena v havarijních plánech krajů. K 31.12.2006 bylo u HZS krajů vytvořeno 219 souprav materiálu nouzového přežití k okamžitému použití na stanicích HZS a 85 souprav materiálu k následnému použití u územních odborů. V působnosti HZS krajů bylo pořízeno 8 kontejnerů nouzového přežití s kapacitou pro 25-50 osob. Pořizování kontejnerů nouzového přežití bude pokračovat do dosažení stanoveného počtu 15 ks. Na centrální úrovni je v současné době vytvořeno 3 000 ubytovacích míst v materiálních základnách humanitární pomoci. Z toho u HZS ČR je vytvořeno 5 souprav pro celkem 750 osob a u Armády ČR je připraveno nouzové ubytování pro 2250 osob. Jsou připravena organizační opatření k jejich operativnímu použití.

Usnesením vlády ze dne 15. prosince 2004 č. 1276 byl schválen *Harmonogram dalšího postupu se stanovením odpovědnosti za plnění jednotlivých úkolů při zabezpečování zjišťování, předávání, vyhodnocování a využívání údajů o radiační, chemické a biologické situaci za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, při řešení krizových situací spojených s teroristickými útoky a pro řešení mimořádných událostí v zahraničí* (dále jen „Harmonogram CBRN“). Tento byl následně aktualizován usnesením vlády ČR ze dne 26. dubna 2006 č. 471, kterým došlo k dalšímu upřesnění zadaných úkolů včetně termínů jejich plnění. Cílem je vytvoření systému, který bude reagovat na rizika spojená s použitím CBRN látek a bude předpokladem pro přijímání efektivních opatření k ochraně obyvatelstva. Dotčené resorty budou vzájemně sdílet informace týkající se chemické, biologické a radiační situace. Ty informace budou shromažďovány a vyhodnocovány a spolu s návrhy opatření na ochranu obyvatelstva předávány jako podklady pro rozhodování orgánům krizového řízení. Tento proces bude realizován podle závažnosti vzniklé situace na národní a krajské úrovni cestou MV-GŘ HZS ČR a HZS krajů. V rámci OPIS MV-GŘ HZS ČR jsou vyčleněny prostory pro Národní koordinační a vyhodnocovací středisko zbraní hromadného ničení, obdobná vyhodnocovací střediska jsou budována na úrovni HZS krajů. Uvedená střediska budou součástí systémového řešení situací spojených s použitím CBRN látek. Tento systém bude předpokladem také pro přijímání nezbytných opatření k ochraně obyvatelstva a občanů ČR v zahraničí v souvislosti s aktuálními hrozbami teroristických útoků.

Jedním z prvotních úkolů stanovených v Harmonogramu CBRN bylo zpracovat podklady k návrhům na legislativní změny potřebné k zabezpečení právního rámce řešené problematiky. Legislativní opatření vztahující se k dané problematice byla řešena také v návaznosti na bod č. 10/2 materiálu *Návrh optimalizace současného bezpečnostního systému České republiky*.⁸ Souběžně s pracemi na legislativě probíhá též technická příprava na vyhodnocování CBRN situace, v jejímž rámci byla organizována cvičení INTEX zaměřená na zjišťování, předávání, vyhodnocování a využívání údajů o radiační, chemické a biologické situaci podle standardů NATO. Probíhá výběr vhodného hardwaru a testování dostupných počítačových programů pro vyhodnocování CBRN situace.

Organizace výzkumu a vývoje v oblasti ochrany obyvatelstva je řešena prostřednictvím jednoho centrálního pracoviště v působnosti Ministerstva vnitra, odpovědného za analytické, syntetické a koncepční práce v oblasti ochrany obyvatelstva, získávání informací o nové technice a nových technologiích ve světě, vlastní doplňkový a aplikační výzkum a transfer těchto poznatků do praxe. Tyto úkoly plní Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč.

⁸ usnesení vlády ČR ze dne 21. září 2005 č. 1214; usnesení vlády ČR ze dne 9. ledna 2008 č. 7

Pro období stavu ohrožení státu a válečného stavu jsou plánovány a zabezpečovány úkoly ochrany obyvatelstva s využitím připravených opatření pro řešení následků mimořádných událostí nevojenského charakteru.

Opatření ochrany obyvatelstva byla zpracována do *Seznamu opatření pro Národní systém reakce na krize*, který byl schválen usnesením BRS ze dne 6. června 2006 č. 50. V souladu s *Metodickými pokyny pro zpracování katalogových listů pro národní systém reakce na krize* byla jednotlivá opatření rozpracována do příslušných katalogových listů, které byly schváleny usnesením BRS ze dne 17. října 2006 č. 148.

Evakuace z míst předpokládané bojové činnosti a dalších zájmových prostorů Armády ČR se bude plánovat až v případě příznaků aktuální hrozby válečného konfliktu. Zvláště je řešeno dopravní a pořádkové zabezpečení ve vztahu k potřebám zajištění obrany státu.

V souladu s platnou Bezpečnostní strategií ČR, podle níž ve střednědobém výhledu není pravděpodobný masivní vojenský útok proti našemu území, byl přehodnocen postoj státu ke stálým úkrytům, dopravním ochranným systémům včetně ochranného systému metra v hlavním městě Praze. Na druhé straně terorismus je globální činitel ohrožující zejména ty státy, které se v rámci své mezinárodní politiky postavily na stranu společenství zemí aktivně vystupujících proti tomuto jevu. Při zajišťování opatření k ochraně obyvatelstva bude stále nutné brát v úvahu také riziko použití CBRN látek. Při nárůstu hrozby válečného konfliktu budou vytypovány podzemní, suterénní a jiné části obytných domů, provozních a výrobních objektů k jejich úpravě na improvizované úkryty. K ukrytí obyvatelstva se počítá i s využitím fondu stálých úkrytů, popřípadě vhodných prostorů po stálých úkrytech.

Probíhá proces zhodnocení skutečných potřeb věcných prostředků nezbytných pro řešení ochrany obyvatelstva za stavu ohrožení státu a válečného stavu s jejich smluvním zajištěním u vybraných dodavatelů formou nezbytných dodávek z existujících zdrojů, ze zdrojů k tomu účelu vytvořených nebo plánovaných zahájení jejich výroby. K získání celkové potřeby prostředků individuální ochrany pro zabezpečení vybraných kategorií osob za stavu ohrožení státu a válečného stavu byl od roku 2004 zpracováván přehled o kapacitách školských, zdravotnických, sociálních a obdobných zařízeních a počtu neumístěných dětí. Skutečná potřeba na jejich zabezpečení systémem hospodářských opatření pro krizové stavy bude známa po dokončení vyřídění nefunkčních prostředků. Ostatnímu obyvatelstvu budou vytvořeny podmínky k nákupu prostředků individuální ochrany ve specializovaných prodejnách. V rámci regulačních opatření budou stanoveny jejich maximální prodejní ceny.

Byl zahájen proces zřizování zařízení CO s cílem doplnit složky integrovaného záchranného systému o zařízení civilní ochrany v počtu cca 75 000 – 100 000 osob, které mají být připraveny k plnění úkolů ochrany obyvatelstva, zejména k evakuaci, zabezpečení ukrytí, distribuci a výdeji prostředků individuální ochrany, k obsluze speciálních stacionárních a mobilních zařízení pro dekontaminaci osob, techniky, dopravních prostředků, oděvů, budov a terénu.

2.5. Řešení materiálu civilní ochrany

Odsun materiálu civilní ochrany z úložišť organizačních složek státu, státních organizací, obcí, právnických osob a podnikajících fyzických osob do skladů HZS ČR, byl ukončen k 31. říjnu 2005. Podle *Opatření Ministerstva financí o změně příslušnosti hospodařit s majetkem státu* č.j. 221/84067/2001 nabylo příslušnost hospodaření k materiálu civilní ochrany Ministerstvo vnitra, které provedlo jeho řádné zaúčtování. Některé druhy tohoto majetku byly z důvodu veřejného zájmu a z hlediska hospodárnosti bezúplatně převedeny do vlastnictví nebo příslušnosti hospodaření organizačních složek státu, obcí, právnických osob a podnikajících fyzických osob v celkové účetní ceně cca 190 mil. Kč

(podle operativní evidence „EMCO“ v původních cenách z 60. – 80. let minulého století).

Příslušnost hospodařit k funkčnímu materiálu civilní ochrany je MV-GŘ HZS ČR bezúplatně převáděna na další složky IZS a HZS krajů k plnění funkcí státu, popř. jiných úkolů v rámci jim stanoveného předmětu činnosti.

Ve skladech HZS ČR pokračuje posuzování způsobilosti a třídění materiálu civilní ochrany. Nefunkční a neupotřebitelný materiál je likvidován. Od roku 2002 do konce roku 2006 HZS ČR provedl likvidaci cca 5.886 tun tohoto materiálu v účetní ceně z EKIS-SAP R3 cca 610 mil. Kč s celkovými rozpočtovými výdaji cca 23 mil. Kč.

2.6. Zásady financování ochrany obyvatelstva

Základní opatření ochrany obyvatelstva jsou zaměřena na minimalizaci negativních dopadů mimořádných událostí a krizových situací nevojenského charakteru. Rozšiřující se okruh hrozeb a rizik nevojenského ohrožení a vzrůstající rozsah jejich možných dopadů vyžaduje adekvátní navýšení finančních prostředků na ochranu obyvatelstva.

Běžné výdaje jsou využívány zejména na přípravu a informování obyvatelstva, zabezpečení činnosti a přípravu specialistů v oblasti ochrany obyvatelstva a personálu zařízení civilní ochrany, zabezpečení provozu systému varování a vyrozumění, na zabezpečení úkolů ochrany obyvatelstva u obcí, občanských sdružení, právnických osob a podnikajících fyzických osob. Finančně byl zabezpečen odsun materiálu civilní ochrany ze skladů a úložišť právnických osob a podnikajících fyzických osob. V současné době je z rozpočtových prostředků Ministerstva vnitra hrazeno uskladnění věcných prostředků u HZS ČR, likvidace nefunkčního materiálu civilní ochrany, provoz infrastruktury, která realizuje nebo se podílí na zabezpečení ochrany obyvatelstva (vzdělávací zařízení, sklady, opravny, chráněná pracoviště a další zařízení v působnosti HZS ČR).

Kapitálové výdaje jsou využívány zejména na modernizaci systému varování a vyrozumění a jeho propojování s hromadnými informačními prostředky, vybavování HZS a zařízení CO speciální technikou a přístroji pro zabezpečení záchranných a likvidačních prací, vytváření zásob a prostředků pro nouzové přežití obyvatelstva při mimořádných událostech.

V zákonech tzv. krizové legislativy, které nabyly platnost v roce 2000 a jsou určeny pro řešení mimořádných událostí a krizových stavů bylo opomenuto financování ochrany občanů ČR při mimořádných událostech v zahraničí. Ta spadá do kompetence Ministerstva zahraničních věcí a pro provádění těchto činností není srovnatelná legislativní opora jako má ochrana občanů na území ČR.

K úhradě mimořádných výdajů vzniklých v důsledku prováděných záchranných a likvidačních prací může být podle zákona o IZS použita rezerva finančních prostředků vyčleněná v rozpočtové kapitole Všeobecná pokladní správa. V každoročním usnesení vlády ČR k návrhu zákona o státním rozpočtu ČR je zmocněn ministr financí uvolňovat z účelové rezervy kapitoly Všeobecná pokladní správa prostředky na finanční zabezpečení IZS.

2.7. Mezinárodní spolupráce

Orgány působící v oblasti ochrany obyvatelstva v ČR rozvíjely po roce 1990 postupně spolupráci s příslušnými orgány mezinárodních organizací, zejména Organizací spojených národů (dále jen „OSN“), Severoatlantickou aliancí (dále jen „NATO“) a EU. Spolupráce se rozvíjela také se sousedními státy na centrální i regionální úrovni. Ve vztahu k OSN se spolupráce rozvíjela zejména s Úřadem OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí.

Ve vztahu k NATO vyplývají úkoly z Ministerské směrnice civilního nouzového

plánování NATO, která je pravidelně projednávána a schvalována každé dva roky. Tyto úkoly jsou průběžně plněny v daném období a jsou vyhodnocovány nejprve v mezidobí po uplynutí prvního roku platnosti Ministerské směrnice. Celkové vyhodnocení Ministerské směrnice bylo členům Výboru pro civilní nouzové plánování předkládáno ke schválení po uplynutí platnosti příslušné Ministerské směrnice.

Na Výboru pro civilní ochranu (CPC), který se zabývá veškerými aspekty, které podporují ochranu obyvatelstva, byla projednávána témata související zejména s tvorbou národních plánů ochrany obyvatelstva, snižováním zranitelnosti a ochranou proti účinkům zbraní hromadného ničení, otázkami přesunů a migrace obyvatelstva včetně uprchlíků, humanitární pomoci, varování a informování veřejnosti a zajištěním expertů.

Poslední Summit NATO se konal v lotyšském hlavním městě Riga ve dnech 28. a 29. listopadu 2006. Šlo o jedenadvacáté setkání hlav států a vlád členských zemí v celé historii Aliance od roku 1949. Summit je příležitostí pro nejvyšší orgán NATO - Severoatlantickou radu (North Atlantic Council - NAC) - konzultovat na úrovni nejvyšších představitelů států a vlád aktuální politickou a vojenskou situaci a přijímat rozhodnutí o dalším společném postupu při zajišťování bezpečnosti členských zemí. Summit v Rize opětovně vyzdvihl důležitost civilního nouzového plánování a civilně-vojenské spolupráce.

Ve vztahu k EU byl původní *Akční program Společenství pro oblast civilní ochrany* pro novou finanční perspektivu pro roky 2007-2013 nahrazen *Nástrojem pro financování civilní ochrany* (dále jen „Nástroj“), který byl utvářen a připomínkován v průběhu roku 2006. Tímto Nástrojem jsou financovány aktivity v rámci EU unie. Mechanismus Společenství byl a do současné doby je přepracováván z hlediska zlepšení komplementarity s Nástrojem. Využití Mechanismu Společenství bylo testováno při mezinárodních cvičeních, kterých se ČR zúčastnila. Součástí Mechanismu Společenství je zavedení společného nouzového komunikačního a informačního systému civilní ochrany EU (projekt CECIS). MV-GŘ HZS ČR zahájilo jeho zkušební provoz v podmínkách ČR. OPIS MV-GŘ HZS ČR bylo určeno jako jednotný kontaktní bod pro monitorovací a informační centra v rámci systému koordinačních opatření EU pro mimořádné události a krizové situace. V průběhu roku pokračovalo vysílání českých odborníků do kurzů EU, které jsou jádrem systému výcviku a školení expertů a členů zásahových týmů. Česká jednotka USAR (Urban Search and Rescue Team) byla zařazena do databáze sil a prostředků EU.

Při zabezpečování spolupráce v oblasti civilní ochrany a ochrany obyvatelstva se osvědčilo působení styčného důstojníka MV-GŘ HZS ČR při stálé delegaci ČR v NATO, který koordinuje činnost současně pro NATO i EU a zabezpečuje také meziresortní součinnost kontaktních osob jednotlivých ministerstev vůči těmto orgánům.

3. Východiska a strategické závěry pro Koncepti do roku 2013 s výhledem do roku 2020⁹

Ochrana obyvatelstva po přijetí rozhodnutí Rady EU¹⁰, je v našich podmínkách organizována na přijatých základních principech:

⁹ použity podklady Střediska bezpečnostní politiky CESES FSV UK a Výzkumného centra bezpečnosti Brno pro MV-GŘ HZS ČR upravené na základě doporučení pracovní komise Ministerstva vnitra a odborné pracovní skupiny Výboru pro civilní nouzové plánování

¹⁰ rozhodnutí Rady EU o vytvoření mechanismu Společenství pro zabezpečení posílení spolupráce při pomocných zásazích civilní ochrany ze dne 26. září 2001 a jednání konference generálních ředitelů civilní ochrany států EU, přidružených a kandidátských zemí v Knokke (Belgie) ve dnech 11.-12. října 2001

- odpovědnost za ochranu obyvatelstva náleží státu (sem patří i ochrana cizích státních občanů, kteří jsou na území ČR a ochrana občanů ČR v zahraničí),
- ústředním orgánem odpovědným za koordinaci opatření k ochraně obyvatelstva je Ministerstvo vnitra,
- konkrétní odpovědnost za ochranu života, zdraví a majetku je stanovena zákony,
- odpovědnost za ochranu obyvatelstva je rozložena na všechny úrovně veřejné správy, včetně obcí,
- ochranu obyvatelstva zajišťuje v profesních organizacích cca 4–5% populace,
- stát zajišťuje informovanost veřejnosti o ochranných opatřeních,
- opatření připravená v míru budou v případě potřeby využita i ve válečném stavu.

Všechny uvedené principy a zásady doporučené pro lepší připravenost na boj s terorismem byly zohledněny v Koncepci.

Na uvedených základních principech je zakotvena i *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020* (dále jen „Koncepce 2013/2020“), která:

- zohledňuje širší kontext vývoje bezpečnostního prostředí a procesy společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU,
- respektuje (při přípravě opatření) vývoj, který může směřovat v letech 2013 – 2020 ke změně možného zapojení ozbrojených sil, ale i sil a prostředků civilní ochrany v NATO a EU, které může mít vliv na ochranu obyvatelstva, na její řízení a uskutečňování.

Základní opatření ochrany obyvatelstva budou i nadále zaměřena na minimalizaci negativních dopadů mimořádných událostí a krizových situací nevojenského charakteru.

Koncepce 2013/2020 nemůže úplně pominout zajišťování ochrany proti účinkům nejničivějších prostředků – jaderných, biologických a toxinových a chemických zbraní (zbraní hromadného ničení).

Systém zajišťování ochrany obyvatelstva musí být schopen zajistit, v rozsahu a s pohotovostí odpovídající konkrétní situaci, fungování subsystémů a to zejména:

- meteorologického pozorování,
- radiačního a chemického průzkumu (monitoringu),
- varování a řízení činnosti při použití zbraní hromadného ničení,
- ochrany osob a infrastruktury (včetně jejích sektorů) proti účinkům zbraní hromadného ničení,
- kontroly radioaktivního ozáření,
- dekontaminace,
- odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení,
- přípravy osob.

3.1. Bezpečnostní hrozby

V souladu s novelizovanou *Bezpečnostní strategií České republiky*¹¹ je možné v perspektivě min. 10-15 let s vysokou mírou pravděpodobností vyloučit hrozbu vojenského konfliktu v globálním měřítku. Na druhé straně bude globální vývoj doprovázen celou řadou bezpečnostních hrozeb, které mohou negativně ovlivnit vývoj světa, Evropy i ČR. Do

¹¹ usnesení vlády ČR ze dne 10. prosince 2003 č. 1254

bezpečnostního vývoje budou také zasahovat stále významněji i nestátní aktéři, především uskupení organizovaného zločinu a teroristické síly.

V důsledku postupného utváření odborných agend EU a pod vlivem vývoje bezpečnostního prostředí se dostávají stále do popředí zájmu otázky vnitřní bezpečnosti a společné zahraniční bezpečnostní politiky, ochrany tzv. *kritické infrastruktury*, včetně souvisejících otázek problematiky ochrany obyvatelstva.

V Evropské bezpečnostní strategii je specifikováno pět hlavních bezpečnostních hrozeb pro Evropu a svět (terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, zhroucení státní moci a organizovaný zločin).

3.2. Přípravenost obyvatelstva

Nedostatečná připravenost obyvatelstva pro obranu, ochranu a zvládání mimořádných událostí a krizových situací stále ještě zůstává problémem, který je třeba řešit. Někteří občané se postavili do role pasivních a zcela se spoléhají na činnost profesionálů.

Dosud platná Koncepce se omezovala na zintenzivnění komunikace a informování občanů. Tím byl udržován jednosměrný vztah mezi státem jako poskytovatelem služby (bezpečnosti) a občanem jako jejím příjemcem a konzumentem.

Ke zkvalitnění připravenosti obyvatelstva se doporučuje zpracovat program výchovy a vzdělávání obyvatelstva ke krizové připravenosti, ochraně a obraně a program hlubšího i širšího zapojení nevládních občanských organizací do zajišťování bezpečnosti v podmínkách normálních a krizových situací. Je to jeden z možných přístupů, jak reflektovat měnící se roli státu a jeho komplikované postavení, kdy je mu nadále svěřována téměř naprostá odpovědnost, ale zároveň již nedisponuje potřebnými nástroji, kapacitami ani pravomocemi, aby tato očekávání splnil. Vztah mezi veřejným (státním), soukromým (tržním) a občanským sektorem vyžaduje přehodnocení a nalezení nové rovnováhy.

Scénáře změn v zajištění bezpečnosti v NATO a EU se budou zřejmě odvíjet od postupu globálního vládnutí. Forma budoucího vládnutí bude muset zajistit, aby se hlavní světové síly nestřetly, aby byl udržen mír, pokračoval proces odzbrojení, byla jasně garantována lidská práva i demokracie, aby byl zaručen udržitelný ekonomický vývoj, včetně ochrany životního prostředí.

3.3. Předpokládaný vývoj v profilových oblastech významných pro ochranu obyvatelstva

3.3.1. Životní prostředí

Předpokládaný vývoj je komplexně popsán v dokumentu *Státní politika životního prostředí* (dále jen „SPŽP“) aktualizovaném vládou v roce 2004¹².

SPŽP obsahuje cíle a systém nástrojů ke zlepšování kvality života a životního prostředí. Předpokládá se, že pro každý z cílů bude ve spolupráci se všemi zúčastněnými partnery zvolena taková kombinace normativních, ekonomických, institucionálních, organizačních, informačních, dobrovolných a dalších nástrojů, která umožní dosáhnout požadovaného výsledku s co nejnižšími nároky na finanční, lidské, technické a další zdroje.

V souladu se stavem životního prostředí, transpozicí a implementací evropského práva a základními principy ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje se SPŽP soustředí na dosažení cílů ve čtyřech prioritních oblastech:

¹² usnesení vlády ČR ze dne 17. března 2004 č. 235

- ochrana přírody, krajiny a biologické rozmanitosti,
- udržitelné využívání přírodních zdrojů, materiálové toky a nakládání s odpady,
- životní prostředí a kvalita života,
- ochrana klimatického systému Země a omezení dálkového přenosu znečištění ovzduší.

Pro prioritní oblasti SPŽP byly navrženy jednotlivé prioritní cíle a soubory dílčích cílů.

Jde zejména o následující cíle:

- Omezování antropogenních (průmyslových) vlivů a rizik.

Pro ochranu obyvatelstva a životního prostředí je minimalizace průmyslových vlivů a rizik základním přístupem pro zvýšení kvality života obyvatel a zamezení vzniku trvale poškozených zón. Mezi tyto vlivy patří dlouhodobé emise, imise a depozice škodlivin, průmyslové havárie a havarijní úniky nebezpečných látek, emise toxických chemických látek z výroby a dopravy, kontaminace podzemních vod a půdy starými ekologickými zátěžemi, průmyslovými odpady a odpadními vodami, ionizující záření atd.

- Ochrana životního prostředí před negativními účinky živelních událostí a následky krizových situací.

Závažné teroristické činy, povodně mimořádného rozsahu, velké průmyslové havárie a další krizové stavy i aktuální mezinárodní situace jsou důvodem pro přijímání stále přísnějších opatření legislativního a organizačního charakteru k omezování jejich negativního působení na zdraví a životy lidí, životní prostředí, majetek a pro zachování základních funkcí státu.

V současné době je zpracováván systém krizového řízení resortu životního prostředí na řešení povodní velkého rozsahu, dlouhodobých inverzních situací (typové plány), dále znečištění ovzduší a vod, nadměrného hromadění nebezpečných odpadů, starých ekologických zátěží, starých důlních děl, sesuvů půd a řícení skal a nebezpečných chemických látek.

- Ochrana klimatického systému Země a omezení dálkového přenosu znečištění ovzduší.

Problematika změny klimatu a snižování emisí skleníkových plynů (zejména oxidu uhličitého) je v současnosti jedním z klíčových témat environmentální politiky ve světě.

Vývoj lidské společnosti je úzce spjat s vodními zdroji - pozitivně při jejich využívání, ale i negativně poškozováním přirozeného charakteru vodních ekosystémů a zhoršováním kvality i kapacity vodních zdrojů vlivem civilizačních faktorů. Vodní zdroje mají v ČR zcela jedinečné postavení, protože na naše území přitéká zanedbatelné množství vody, zatímco díky pahorkatému reliéfu velmi rychle odtéká z území ČR.

Území ČR bylo v relativně krátkém časovém sledu, v červenci 1997 a v srpnu 2002, postiženo dvěma katastrofálními povodněmi. Z hlediska hydrologického šlo vždy o výjimečný povodňový jev. V období po povodni v roce 1997 byla díky legislativě i dalším nástrojům a iniciativám navržena a přijata řada mnohostranných opatření, která vedla k podstatně zvýšené kvalitě i rozsahu opatření pro ochranu před negativními účinky povodní. Období nadbytku vodních srážek však byla doprovázena také extrémně suchým obdobím, např. v letech 1999 a 2003. Také na tuto skutečnost je nutné reagovat a proto jsou sledována další opatření, která mohou být prospěšná jak v prevenci před povodněmi, tak i v omezení následků sucha a jsou především zaměřena na zlepšení retence a zvýšení retardace vody v krajině.

V celosvětovém měřítku se předpokládá, že v první čtvrtině 21. století vzroste teplota

o 0,4°C až 1,1°C, což nebude mít ještě katastrofální konsekvence. V Evropě extrémní horka a sucha na straně jedné a na straně druhé extrémně chladné počasí mohou vyvolat častější ničivé záplavy, negativně ovlivnit např. zemědělskou výrobu (s dopady na zajištění potravinové bezpečnosti) a představovat velkou zátěž pro zajištění elektrické energie, resp. udržování energetické infrastruktury. Projevuje se i nedostatek pitné vody.

3.3.2. Zdraví obyvatelstva

Ze základních sociologických východisek byl Světovou zdravotnickou organizací (WHO) zpracován program „Zdraví 21. století“.

Obraz zdravotního stavu populace je výrazem komplexního působení množství determinant různé povahy a různé provenience. Jejich žádoucím ovlivňováním lze směřovat k posílení odolnosti obyvatelstva. Lze konstatovat, že zdravotní stav obyvatelstva je výslednicí komplexního působení čtyř základních determinant odolnosti resp. zranitelnosti:

- genetického základu, který se jen zdánlivě jeví jako neovlivňovaný zevním prostředím,
- životního prostředí (přírodní, sociální, pracovní atp.),
- způsobu života (životní styl),
- úrovně poskytované zdravotní péče a zdravotnického systému.

Způsob života obyvatelstva včetně aktivního přístupu k jeho ochraně se uplatňuje jako determinanta zdraví velmi výrazně, avšak v různých sociálních skupinách populace značně diferencovaně. Úroveň zdravotní péče a zdravotnického systému nespadá přímo do problematiky ochrany obyvatelstva, ale je součástí zdravotně bezpečnostní strategie státu¹³. K jejímu naplnění je třeba především stanovit kompetence jednotlivých složek resortu zdravotnictví legislativní cestou (vytvořit právní základnu), využít vzdělávání zdravotníků v oboru medicína katastrof a v psychologicko sociálně a sociálně právní problematice. Nedílnou součástí ochrany zdraví je i management přípravy a vlastní ochrany zdravotnického personálu a pacientů, využívání lidských zdrojů včetně dobrovolníků a zajištění logistiky a finančních zdrojů.

Potřeba zdraví a péče o zdraví jsou základními potřebami a k jejich zajištění je třeba aktivní účasti jednotlivce, komunity a státu. Jestliže se zúží možnosti rozhodování jednotlivců a sociálních skupin, omezí se schopnost občanů rozpoznávat, hájit a naplňovat základní lidské hodnoty, pak výsledkem je u většiny občanů rezignace, pasivity a snížení zájmu o svou vlastní perspektivu a ve svém důsledku i o vlastní zdraví.

3.3.3. Demografický vývoj

Evropa početně stagnuje a populační těžiště se tak postupně přesunuje směrem ke skupině méně rozvinutých zemí. Úroveň porodnosti je v ČR jednou z nejnižších v Evropě i na světě. Od roku 1994 docházelo k úbytku obyvatelstva přirozenou cestou. Hlavním problémem nebude však úbytek počtu obyvatel, ale populační stárnutí. ČR se stane jednou z nejstarších evropských zemí. Rostoucí počty obyvatel ve vyšším a vysokém věku budou znamenat silné ekonomické zatížení obyvatelstva v produktivním věku.

V dlouhodobém horizontu povede stárnutí populace především k nedostatku pracovní síly. Tento pokles se negativně dotkne i nábory personálu do složek bezpečnostního systému.

---

¹³ Koncepce krizové připravenosti zdravotnictví ČR schválená usnesením BRS ze dne 3. dubna 2007 č. 9

3.3.3.1. Rizikové faktory demografického vývoje

Migrace – vzrostl význam zahraniční migrace. ČR se stala zemí tranzitní a imigrační. K počtům legálních cizinců je nutné připočítat i počty nelegálních migrantů pobývajících na území ČR, které se velmi liší (od 50 000 do 250 000)¹⁴.

K nejzávažnější situaci může dojít v případě vzniku migrační vlny velkého rozsahu. Jedná se o situaci, kdy podstatným způsobem zesílí tlak cizinců na státní hranice s cílem legálně či nelegálně vstoupit na území ČR, pobývat na něm, popřípadě tranzitovat přes její území do dalších států. Tato situace nese řadu negativních důsledků v širokém spektru s možnými dopady na bezpečnostní situaci, ekonomiku, sociální sféru i jednání občanů. Je charakterizována ztíženou možností řešit ji běžnými prostředky a postupy s tím, že neodstranění či minimalizace příčin jejího vzniku může mít za následek setrvalé pokračování přílivu cizinců na území.

Migrační vlny často zneužívají skupiny teroristů nebo organizovaného zločinu k záměrným útokům proti řadě možných cílů v zemích EU. Takové útoky přirozeně mohou mít dopad na kritickou infrastrukturu, nebo dokonce mohou být vedeny přímo proti jejím jednotlivým prvkům.

Etnické a kulturní střety – do EU přicházejí migranti ze zemí, kde zažívají frustraci z ekonomického nedostatku, nemožnosti přístupu ke vzdělání a nedostatku pracovních příležitostí. Často ze svých domovských zemí přicházejí se zakořeněným vnímáním EU jako původce problémů ve svých domovech, které opouštějí. Taková imigrace stojí na hraně konfliktnosti a z jejich řad jsou získáváni členové pro teroristické organizace nebo organizovaný zločin působící v zemích EU.

3.3.3.2. Klíčové oblasti kritické infrastruktury negativně zatížené demografickým vývojem

Veřejné služby – migrace může především kriticky zatížit systémy zásobování potravinami a vodou. Zároveň může kolabovat systém azylové péče (jako součást veřejné správy)

Veřejný pořádek a bezpečnost – ilegální masová migrace může způsobit ohrožení při počátečním přívalu migrantů (další podobu vlivu představuje střet ve společnosti).

Veřejné zdraví – s rozsáhlejší imigrací do Evropy se zvyšuje i riziko zavlečení chorob a případného propuknutí epidemií.

Informování, varování a vyrozumění veřejnosti – problémem jiného druhu by mohla být omezená možnost šířit potřebné informace mezi migranty přicházející zvláště v masových vlnách na území EU. Je nutné počítat i s takovými obtížemi jako jsou jazykové bariéry, nedůvěra pramenící z postavení imigrantů a např. i z rozdílných civilizačních zkušeností a návyků.

Připravenost obyvatelstva – schopnost obyvatelstva reagovat rychle a správně na případné varování se výrazně nezlepšila. Na jedné straně klesá, v důsledku vzrůstajícího počtu starších obyvatel v důchodovém věku, celková schopnost obyvatelstva pokynům důsledně dostát a současně trvale roste i počet osob, jež jsou při realizaci pokynů odkázány na cizí pomoc. Na druhé straně dlouhodobě klesá počet dětí, což znamená, že postupně bude dále klesat podíl osob, které jsou ke schopnosti adekvátně reagovat při krizových situacích komplexně připravovány ve vzdělávacím systému.

---

¹⁴ studie Přírodovědné fakulty UK, doc. Drbohlav

3.3.4. Energetická a surovinová bezpečnost

ČR má v porovnání s mnoha vyspělými zeměmi stále ještě relativně nízkou dovozní závislost na strategických palivoenergetických surovinách vstupujících do energetiky.

Kapalná a plynná paliva, kterými ČR disponuje jen v omezeném rozsahu, jsou u nás pro výrobu elektřiny využívány minimálně. Pracuje se s domácími zdroji hnědého uhlí, jadernou energetikou (nelze opomenout možnost její budoucí renesance), vodními elektrárnami a postupným zaváděním obnovitelných zdrojů, jejichž role je však s ohledem na naše zeměpisně klimatické podmínky do značné míry limitovaná. S otázkou energetické bezpečnosti souvisí otázka ochrany energetické infrastruktury, tj. zejména ropovodů, plynovodů, elektráren a distribučních sítí. Zatímco zajištění dostatku zdrojů je předpokladem pro středně až dlouhodobou surovinovou a energetickou bezpečnost, ochrana kritické infrastruktury je nutná pro bezpečnost okamžitou. Z pohledu strategického a bezpečnostního je žádoucí neztratit kontrolu nad energetickou infrastrukturou, tj. ponechat firmy zajišťující provoz jednotlivých částí v rukou státu nebo alespoň národních subjektů¹⁵.

Nedílnou součástí zajišťování energetické bezpečnosti je i existence a průběžná aktualizace rozmanitých krizových scénářů (například systém záložních energetických zdrojů obecně, systém záložních zdrojů pro strategické objekty atd.) a také patřičná osvěta skupin obyvatelstva.

3.3.5. Terorismus

Terorismus zůstává, vedle organizovaného zločinu a hospodářských nebo ekologických rizik, jednou ze zásadních bezpečnostních výzev současného světa. Aktuální fáze zhoršené mezinárodně bezpečnostní situace, která trvá od útoku na Spojené státy americké ze dne 11. září 2001, v průběhu času kulminuje konkrétními incidenty na řadě míst planety, přičemž se často jedná o lokality, které nejsou od České republiky příliš vzdáleny. Nový rozměr ohrožení v dané souvislosti představuje perspektiva zneužití chemických, biologických, radiologických a jaderných látek teroristy, stejně jako prostor, který terorismu otevírají moderní informační a komunikační technologie.

Česká republika se zatím nestala dějištěm žádné akce, označitelné za teroristický útok klasického charakteru (tedy politicky motivovaného násilí, jehož cílem je – vedle případných obětí a škod – vyvolání atmosféry strachu ve společnosti). Bylo by ovšem nezodpovědné považovat takový stav za trvalý a nevěnovat opatřením proti terorismu náležitou pozornost. To potvrzuje i případ vážného ohrožení bezpečnosti ČR ze strany mezinárodního terorismu, ke kterému došlo na přelomu září a října roku 2006. Bezpečnostní složky ČR obdržely závažnou informaci o možné přípravě teroristického činu na území ČR. Informace byla vyhodnocena jako mimořádně závažná.

3.3.6. Organizovaný zločin

Podle odhadu odborníků se počet skupin organizovaného zločinu na území ČR pohybuje v rozmezí 100 až 200. Pokud pomineme tzv. národní zločinecké skupiny, nejpočetnější cizojazyčné skupiny (občané postsovětských republik, z Balkánu a členové tzv. čínské diaspory), zcela novým hráčem se mohou stát indické zločinecké syndikáty, jejichž členové se rekrutují z národností obývajících Indii, a které mohou využít vrůstajícího vzdělanostního potenciálu a již stabilních komunit přistěhovalců – svých krajanů, žijících v Evropě.

Z pohledu možného ohrožení kritické infrastruktury lze za nejvíce rizikové označit aktivity organizovaného zločinu ve vztahu k teroristickým uskupením, zejména pokud jde

¹⁵ usnesení BRS ze dne 3. července 2007 č. 27

o jejich financování, dále pak snahy o pronikání organizovaného zločinu do státní správy a do finančních a hospodářských institucí ve vazbách na prvky kritické infrastruktury, což je patrné zejména v nových členských zemích EU. Rizikovým faktorem jsou rovněž aktivity organizovaného zločinu v obchodu se zbraněmi a jiným zakázaným materiálem (radioaktivní materiály, těžké kovy, apod.). Novým rizikem se v uplynulých letech stala environmentální kriminalita (tj. kriminalita, jejímž určujícím znakem je negativní dopad na životní prostředí), zejména pak v souvislosti s nedovoleným obchodem s odpady.

Prorůstání organizovaného zločinu do veřejného sektoru, respektive do hospodářského života společnosti jako celku, může současně znamenat ohrožení bezpečnosti distribučních sítí a dopravní infrastruktury. Dominantní roli bude hrát informační kriminalita, která může mít v konečném důsledku vliv na celou řadu prvků kritické infrastruktury. Proto je nutné věnovat zvýšenou pozornost právě bezpečnosti distribučních sítí, dopravní infrastruktury a zajištění bezpečnosti informací.

4. Závěr

Od roku 2002 se snížil podíl občanů, kteří si myslí, že za současné mezinárodní situace je ohrožena bezpečnost českého státu. Mezinárodní organizovaný zločin, šíření zbraní hromadného ničení a terorismus jsou nadále nejsilněji vnímanými hrozbami a vedle nich si lidé začínají všímat také nebezpečí, která nás mohou postihnout v důsledku celkových klimatických změn na naší planetě¹⁶.

Opatření k ochraně obyvatelstva se v Koncepci 2013/2020 stanoví na základě vyhodnocení úkolů *Harmonogramu realizace základních opatření ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015*, analýzy současného stavu a předpokládaného vývoje.

Působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob jsou v ochraně obyvatelstva upraveny především zákonem o IZS, dalšími právními předpisy pro oblast krizové legislativy a jinými právními předpisy připravovanými v působnosti ministerstev a ostatních ústředních správních úřadů, které se v rámci *návrhu optimalizace současného bezpečnostního systému ČR*⁸ postupně upravují.

---

¹⁶ citované výsledky pocházejí z výzkumu STEM, který se uskutečnil ve dnech 1. – 6. března 2007. Na otázky odpovídal rozsáhlý soubor 1272 respondentů